

КЫСКАЧА МАЗМУНУ

Даярдаган	: Бейшеев Самат
Университет	: Кыргыз-Түрк Манас университети
Бөлүмү	: Коомдук илимдер институту
Адистиги	: Тарых
Беттердин саны	: XII- 131
Бүткөн жылы	: 25/05/2012
Илимий жетекчиси	: т.и.к., профессор Дөөлөтбек САПАРАЛИЕВ

Россия империясынын колониалдык саясатына каршы Нарын регионунун калкынын күрөшү (XX к. башы)

Магистрдик иште- Россия империясынын Кыргызстандагы колониалдык саясатына каршы XX кылымдын башында болуп өткөн окуялар, көтөрүлүштүн келип чыгуу себептери, тарыхый мааниси жана анын Нарын регионунун ар түрдүү аймактарында жүрүшү, өзгөчөлүктөрү, жыйынтыгы, андагы жергиликтүү калктын орду берилди.

Россия империясынын Кыргызстандагы колониалдык эзүү саясаты, XX кылымдын башында аларга каршы калктын козголушу, андан кийинки ачык куралдуу көтөрүлүшкө жалпы жергиликтүү калк катышкандыгы белгилүү. Орто Азияда, анын ичинде Кыргызстанда да болуп өткөн окуялар, бошгондук көтөрүлүштө Нарын өрөөнүндөгү калктын да өзгөчө орду бар экендиги шексиз. Бул окуялар мамлекетибизде азыркы учурга чейин ар кандай окумуштуулар тарабынан изилденгендигине карабастан, маселенин жаңыча, азыркы мезгилге жараша изилдөө зарылчылыгы келип чыгууда.

Изилдөө ишинин мааниси- XX кылымдын башында Кыргызстан Россия империясынын колониясы болуп турган мезгилде Кыргызстанда империалисттик саясатка каршы ар кандай нааразычылыктар күч алган. Бул нааразычылыктардын жыйынтыгы калктын куралдуу көтөрүлүшкө чыгуусуна себеп болгон. 1916-жылы болуп өткөн бул көтөрүлүш, тарыхыбызда бошгондук көтөрүлүш катары белгилүү. Ал эркиндик үчүн жана өзүлөрүнүн эгемен мамлекетин кайрадан тургузууга багытталган кыймыл болгон. Азыркыга чейин бул тема идеологиялык конъюктуранын басымы алдында болгондуктан бир далай бурмаланган бойдон калууда. Ал эми, бул көтөрүлүштө Нарын регионундагы калктын орду жетишгүү денгээлде изилдөөгө алына элек. Андыктан жаңыча иликтенген бул изилдөө Кыргызстан калкынын мындан аркы биримдигине, алардын басып өткөн жолун келечек муундардын билип жүрүүсү, алардын тарыхый аң-сезимин өстүрүп, мамлекетке болгон патриоттуулугун арттырууга багытталган.

Магистрдик иштин изилдөө ыкмасы- Кыргызстанда анын ичинде Нарын регионунда болгон XX кылымдын башындагы боштондук көтөрүлүш тарыхый салыштырма ыкмасын колдонуу менен хронологиялык ырааттуулукта жана акыйкаттуу аналитикалык сын көз карашта изилдөөгө аракет жасалды.

Изилдөө иш Киришүү бөлүмүнөн, теманы камтыган үч бөлүмдөн, Корутунду, Тиркеме, Колдонулган адабияттар жана булактар бөлүмүнөн түзүлөт.

Магистрдик иштин Киришүү бөлүмүндө Россия империясынын жалпы эле, Орто Азияга болгон алгачкы умтулуулары, Россиянын Кыргызстанды каратып алуусу тууралуу жалпы маалымат, теманын тарыхнаамасынан сөз кылынат.

1-бөлүм- Россия империясынын Кыргызстандагы колониялдык саясаты- деп аталып, 1.1) Россия империясынын Кыргызстандагы, анын ичинде Нарындагы административдик-башкаруу системасы жана 1.2) Россия империясынын Кыргызстандагы, анын ичинде Нарын регионундагы жер жана салык саясаты- деген бөлүктөрдөн турат.

Иштин 2-бөлүмүндө- XX кылымдын башында Кыргызстандагы, анын ичинде Нарындагы коомдук саясий абал тууралуу маалымат берилет. Ал: 2.1) Экономикалык жаңылыктар (чарбадагы өзгөрүүлөр) жана 2.2) Руханий жаңылыктар (билим берүү, маданий) тууралуу маалыматты камтыйт.

Теманын негизги бөлүмү болгон, 3-бөлүм- Кыргызстанда жана анын ичинде Нарын аймагында улуттук боштондук кыймылдын жаралышы, жүрүшү- деп аталып, алгач, жалпы 3.1) Нааразычылыктардын пайда болушу, андан соң 3.2) Нарын аймагында 1916-жылдагы улуттук-боштондук көтөрүлүшүн жаралышы жана жүрүшү тууралуу маалымат берилип, аягында Нарын регионундагы А) Кочкор өрөөнү, Б) Жумгал өрөөнү, В) Нарын өрөөнү жана Г) Ак-Талаа өрөөнү өрөөнүндөгү калктын улуттук-боштондук көтөрүлүшү жана 3.3) Көтөрүлүшүн жыйынтыгы тууралуу маалымат берүүгө аракет кылдык.

Изилдөө ишинин жыйынтыгы Корутунду менен соңуна чыгат.

Архивдик материалдар (эскерүүлөр, протокол, указдар) жана сүрөттөр изилдөөнүн Тиркеме бөлүмүндө орун алган.

Ал эми, Колдонулган адабияттар жана булактарда изилдөө учурунда колдонгон адабияттарды берилди.

ÖZ

Hazırlayan	: Samat Beyşeev
Üniversite	: Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi
Anabilim Dalı	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
Bilim Dalı	: Tarih
Tezin Niteliği	: Yüksek Lisans Tezi
Mezuniyet Tarihi	: 25/05/2012
Sayfa Sayısı	: XII-131
Tez Danışmanı	: Prof., Dr. Döölötbek SAPARALİYEV

RUS İMPARATORLUĞUNUN SÖMÜRGEÇİ SİYASETİNE KARŞI NARIN BÖLGESİ HALKININ MÜCADELESİ (XX. ASRIN BAŞLARI)

Yüksek Lisans Tezinde Rusya İmparatorluğu'nun Kırgızistan'daki sömürgeci siyasetine karşı XX yüzyılın başlarında meydana gelen olaylar, isyanın çıkış sebepleri, tarihi önemi ve onun Narın bölgesinin çeşitli yerlerindeki seyri, özellikleri, sonucu, onda yerli halkın rolü açıklanmıştır.

XX yüzyılın başlarında Rusya imparatorluğu'nun Kırgızistan'daki sömürgecilik siyaseti, onlara halkın karşı çıkması ve 1916 yılında milli bağımsızlık için halkın topyekün isyana kalkışması bilinen tarihi olaylardır. Orta Asya'da, özelde ise Kırgızistan içinde gerçekleşen bu süreçte milli bağımsızlık amacıyla kalkışılan isyanda Narın bölgesindeki halkın da önemli bir yeri vardır. Bu olaylar geçmişte çeşitli bilim adamları tarafından araştırılmış olsa da günümüzde ortaya çıkan yeni bilgiler ışığında yeniden incelenerek değerlendirilmeye ihtiyaç duymaktadır.

Araştırmamızın önemi, gerektiğince araştırmaya tabi tutulmayan, 'bağımsızlık isyanının içinde Narın bölgesi halkının rolü'nün ortaya konulması amaçlanmasından kaynaklanmaktadır. XX yüzyılın başlarında, Rusya imparatorluğu'nun bir sömürgeci durumunda olan Kırgızistan'da Rus İmparatorluğu'nun sömürgeci siyasetine karşı var olan çeşitli memnuniyetsizlikler güçlenmeye başlamıştır. Bu memnuniyetsizliklerin nihayetinde halkın isyan etmesine sebep olmuştur. 1916 yılında gerçekleşen bu isyan tarihimizde bağımsızlık isyanı olarak biliniyor. Bu isyanın amacı, bağımsızlığı elde etmek ve egemen bir devlet kurmak olmuştur. Yakın zamana kadar bu konu ideolojik baskılar nedeni ile layıkıyla ele alınamadığından yeniden incelenmesi gerekmektedir. Bu isyanda Narın bölgesi halkının rolü yeterli düzeyde araştırılmamıştır. Dolayısıyla yeni bir bakış ile bundan sonraki dönemde birliğini koruma, tarihi gelecek nesillere

aktarma, devletlerine baęlılık ve vatanseverlik bilincini geliřtirmeye yönelen Kırgızistan halkının milli isyan dönemi tarihi olaylarını doęru olarak bilmesi hayati öneme sahiptir.

Yüksek lisans tezinin hazırlanması sürecinde, Kırgızistan'da, Naryn bölgesinde XX yüzyılın bařlarında meydana gelen milli baęımsızlık hareketleri hakkında veri toplanırken tarihi karřılařtırma metodu kullanılmıř, kronolojik devamlılıęa zen gösterilmiř ve elde edilen veriler, objektif bir analitik bakıř aısiyla deęerlendirilmeye çalıřılmıřtır.

Yüksek Lisans Tezi, Giriř, konuyu içeren üç bölüm, Sonuç, Ekler ve Bibliyografya bölümlerinden oluřmaktadır.

Yüksek Lisans Tezinin giriř kısmında, Rusya imparatorluęu'nun Orta Asya'yı ele geçirme emelleri, Kırgızistan'ı ele geçirmesi hakkında genel bilgiler verilmekte ve konuyla ilgili arařtırmalardan bahsedilmektedir. I.Bölümde Rusya İmparatorluęu'nun Kırgızistan'da ve özelden de Naryn bölgesinde izledięi sömürgeci siyaseti ele alınmıřtır. Bu bařlık altında Rusya İmparatorluęu'nun Kırgızistan'da ve dolayısıyla Naryn bölgesindeki yönetim anlayıřı, vergi ve toprak siyaseti konuları alt bařlıklar altında ortaya konulmuřtur.

Arařtırmamızın II.Bölümünde XX yüzyılın bařlarında Kırgızistan'daki, onun içinde Naryn'daki sosyo-siyasi durum hakkında bilgi verilir. Bu bölüm ekonomi yenilikler ve manevi yenilikler (eęitim, kültürel) hakkında bilgi içerir.

Konumuzun asıl kısmı olan III.Bölümde Kırgızistan'da ve onun içinde Naryn bölgesinde baęımsızlık hareketinin ortaya çıkması, geçiři anlatılıp, memnuniyetsizliklerin ortaya çıkması, Naryn bölgesinde 1916 yılındaki milli baęımsızlık isyanının ortaya çıkması ve seyiri hakkında bilgi verilerek, sonunda Naryn bölgesi Kokor vadisi, Cungal vadisi, Naryn vadisi ve Ak-Talaa vadisindeki halkın baęımsızlık isyanı ve isyanın sonucu hakkında bilgi vermeye çalıřtık.

Arařtırmamız Sonuç kısmıyla biter. Arřiv malzemeleri (hatıralar, protokller, kararnameler) ve resimler tezimizin Ekler kısmında yer alıyor.

Bibliyografya bölümünde arařtırma esnasında kullandıęımız kaynakları verdik.

АБСТРАКТ

Выполнил	: Бейшеев Самат
Университет	: Кыргызско-Турецкий университет «Манас»
Факультет	: Институт социальных наук
Направление	: История
Степень дипломной работы	: Магистр
Количество страниц	: XII-131
Дата окончания	: 25/05/2012
Научный руководитель	: Проф., док. Дөөлөтбек САПАРАЛИЕВ

Борьба народа Нарынского региона против колониальной политики российской империи (начало XX века)

В магистерской работе освещаются события происходившие в начале XX века, точнее борьба местного населения против колониальной политики Российской Империи в Кыргызстане, в частности в Нарынском регионе, причины восстания, о ее исторической значимости, об особенностях, о результате, об участии в нем местного населения.

В начале XX века народ Кыргызстана выступил против колониально - угнетательной политики царизма. В Средней Азии, в том числе и в Кыргызстане роль местного населения в событиях, произошедших в начале XX века и в восстании 1916 года велика. Особенная роль принадлежит народу Нарынского региона. В Кыргызстане эти события были исследованы различными учеными. Несмотря на это, появилась нужда в исследовании этой проблемы по-новому, в соответствии нашему времени.

Значение нашего исследования состоит в том, что в начале XX века, когда Кыргызстан был одним из колоний Российской империи, против империалистической политики начались выступления народа Кыргызстана, которая со временем обрела силу. Результатом этих выступлений стало - восстание 1916 года. В нашей истории восстание 1916 года, известно как национально-освободительное восстание. Народ выступил за свободу, за своё независимое государство. До этого времени, эта тема исследовалась под идеологическим давлением. Роль народа Нарынского региона в этих событиях не достаточно была исследована. По-этому, результат этих исследований должно быть направлено на последующее единство народов Кыргызстана, на знание истории будущих поколений, и на развитие патриотизма.

В исследовании магистерской работы - национально-освободительные выступления, произошедшие в начале XX века в Кыргызстане, в том числе и в Нарыне, - используется исторически-сопоставительный метод в хронологической последовательности, с аналитической точки зрения.

Магистерская работа состоит из Введения, трёх глав, Заключения, Приложения и Библиографии.

В введении нашей работы мы дали информацию о желании Российской империи завладеть Средней Азией и колонизация Кыргызстана.

Первая глава - Колониальная политика Российской империи в Кыргызстане: делится на два раздела: 1.1) Административная система Российской Империи в Кыргызстане 1.2) Земельно-налоговая политика Российской империи в Кыргызстане.

Вторая глава - Социально-политическая обстановка в Кыргызстане в начале XX века. Состоит из двух разделов: 2.1) Экономические новшества 2.2) Духовные новшества (в образовании и в культуре).

Третья глава - основная часть исследования - Начало и ход выступлений в Кыргызстане и в Нарыне. Она состоит из трёх разделов: 3.1) Причина появления движений; 3.2) Начало и ход восстания 1916 года в Нарынском регионе, в этом разделе имеются следующие подтемы: А) Кочкорская долина, Б) Жумгальская долина, В) Нарынская долина, Г) Ак-Талинская долина и Д) Ат-Башинская долина; 3.3) Результат восстания.

Заключение - последняя часть исследования.

Архивные материалы (воспоминания, протоколы, указы) и фотографии можно найти в Приложении.

В Библиографии даны источники, которые использовались во время исследования.

ABSTRACT

Executor : Beysheev Samat
University : Kyrgyz-Turkish University “Manas”
Faculty : Institute of Social Sciences
Specialization : History
Degree thesis : MSc
Pages : XII-131
End Date : 25/05/2012
Scientific Supervisor : Prof., Dr. Doolotbek SAPARALIYEV

THE STRUGGLE OF PEOPLE IN NARYN REGION AGAINST COLONIAL POLITICS OF RUSSIAN EMPIRE (THE BEGINNING OF XX CENTURY)

In this masters work we have wrote about the revolt in Kyrgyzstan against the colonial policy of Russia at the begining of XX centure and reasons of rising appearance in Naryn region and other places/ Anol we tried to open ditails rising process peculiarities results and the role of native nation.

The Russian empires agonizing policy on Kyrgyzstan, nations revolt against them. And it well known that all native nations have taken part on armed liberation movment at the begining of XX centure. There is a big role of Naryn regions native nation in the events wich has happened in central Asia and in Kyrgyzstan. Inspite of this events had been researched by different scientists in our country it is very important to research this events by new points of views.

The meaning of our research: At the begining of XX centure, at the time when Kyrgyzstan was collony of Russian empire increased different dissatisfactions against emperial policy in Kyrgyzstan. The results of dissatisfactions caused the armed revolts of the nation. The revolt that happened in 1916 is known as national liberation revolts in our history. It was a movment towards freedom and rebuild their independent country. Because of this theme is under the pressure of ideological conjuncture is being perverted. However the role of Naryn regions people in the revolt has not being researched enogh. That is why this new research has directed to unity of Kyrgyzstans people, knowing of new generation the history and increasing patrioty for own government.

The method of this magister paper- we tried to use historical comparables method of National liberation revolt that happend in Kyrgyzstan especially in Naryn region at the begining of XX centure. And we gave chronological consercutive and correctly, critcal, analytical research for this theme.

Our work is consisted of intreduction, three units of our theme: conclusion, appendix and sources.

In intreduction of our master paper Russian empires desire for whole Central Asia and common information about Russian domination of Kyrgyzstan.

Unit 1. Its called colonial policy of Russian empire in Kyrgyzstan.

1.1. Administrative and running system of Russian empire in Kyrgyzstan.

1.2. Fiscal and agrarial policy of Russian empire in Kyrgyzstan.

In the second unit of our work it will be given an information about social and political situation at the begining of XX centure in Kyrgyzstan. That is 2.1 Economical innovations(economical changes) and 2.2 spiritual new developments(educational, cultural).

As a main unit of our theme third unit- creation and continuation of National liberation movment in Kyrgyzstan, especially in Naryn regione and firstly in general: 3.1 appearance of national liberation revolts in 1916 in Naryn region. After all we tried to give an information about National liberation revolts in Naryn region. Are: a) Kochkor valley б) Jungal valley в) Naryn valley г) Ak-Talaa valley д) At-Bashy valley.

Our research ends with the conclusion. Archivial materials(promps, protocols, edicts) and the pictures are placed in appendix. Its given literature an publications that were used during the research in source unit.